

ZPRÁVA O ČINNOSTI NÁRODNÍHO POZEMKOVÉHO SPOLKU za období od Výročního setkání pozemkových spolků 2008 v Bořeticích

1. Rada Národního pozemkového spolku

Rada NPS pracovala v uplynulém období ve složení Roman Barták (ÚVR ČSOP), Pavel Bureš (Národní památkový ústav), Václav Izák (Pozemkový spolek Hády), Miroslav Janík (Pozemkový spolek Kosenka pro přírodu a památky Valašskoklobucka), Martin Kloudys (Pozemkový spolek pro přírodu a památky Podblanicka), Michal Krátký (Pozemkový spolek Sagittaria), Josef Pašek (Pozemkový spolek Radnice), Ladislav Ptáček (ÚVR ČSOP), Tomáš Růžička (Nadace Partnerství), Petr Stloukal (Ministerstvo životního prostředí ČR), Jirí Stonawski (Lesy České republiky, s.p.), Vlastislav Vlačih (Pozemkový spolek Milý). Předsedou Rady NPS byl opětovně zvolen Vlastislav Vlačih. Rada se sešla od minulého Výročního shromáždění pětkrát (šesté jednání se uskutečnilo těsně před Výročním shromážděním PS). Podrobné zápisy z jejich jednání byly zasílány všem akreditovaným pozemkovým spolkům.

2. Akreditace pozemkových spolků

V uplynulém období byly nově akreditovány 4 pozemkové spolky – PS Olza (ZO ČSOP 73/05 Olza), PS Ždánický les (ZO ČSOP 56/16 Ždánický les), PS Natura (ZO ČSOP 43/10 Ekochoy) a PS Gallinago (Pobočka České společnosti ornitologické na Vysočině). Dvě žádosti o akreditaci (z toho jedna podaná již v předešlém období) nebyly schváleny, neboť žadatelé nemají žádný právní vztah k zájmovým pozemkům (žádosti o akreditaci byly podány zároveň se žádostmi o výkup v rámci kampaně Místo pro přírodu, které se však nepodařilo realizovat).

Dvěma pozemkovým spolkům - PS Středního Poohří (ZO ČSOP 24/01 Oharka) a PS Moravská Sibiř (o.s. Záchraná stanice volně žijících zvířat Telč) - nebyla v roce 2008 akreditace prodloužena z důvodu nekomunikace (nedodání zprávy o činnosti za rok 2007 a neuhrazení akreditačního poplatku ani po opakovaných výzvěch a urgencích).

Na konci roku 2008 bylo akreditováno 56 pozemkových spolků, z toho 17 mimo ČSOP. Prodlužování akreditací v roce 2009 dosud neproběhlo (Rada NPS rozhodla s ohledem na dokončování webového rozhraní pro správu dat pozemkových spolků o posunutí termínu odevzdávání závěrečných zpráv až po spuštění tohoto rozhraní), jeden pozemkový spolek – PS Český ráj (ZO ČSOP 45/06 Křižánky) však již oznámil ukončení činnosti.

3. Akreditační výhody

Pokračovaly tradiční výhody akreditovaným pozemkovým spolkům, jakými jsou možnost opakovaného čerpání finančních prostředků v rámci výběrového řízení na podporu pozemkových spolků (viz bod 4), možnost požádat o výkup pozemku v rámci kampaně Místo pro přírodu (viz bod 6), pojištění zodpovědnosti za škody, bezplatná právní pomoc, průběžná informovanost (viz bod 5), zvýhodnění pozemkospolkových aktivit ve výběrovém řízení ČSOP Ochrana biodiverzity (od roku 2009 díky zahrnutí mezi bodově ohodnocené priority poměrně výrazné – samozřejmě při podání kvalitního projektu) a bezplatná účast zástupce akreditovaného pozemkového spolku na Výročním shromáždění PS. V roce 2008 měly spolky navíc možnost bezplatného přístupu k on-line katastrálním mapám (aplikace K mapy) – vzhledem ke spuštění obdobné bezplatné služby na serveru ČÚZK byla pro letošní rok tato „výhoda“ vyhodnocena jako zbytečná a smlouva s firmou Gepro již nebyla prodloužena. Bezplatné poradenství ve věcech aplikací GIS systémů a čerpání finančních prostředků z OPŽP nabízel ostatním spolkům PS Meluzína – je-li Radě NPS známo, nebyla tato nabídka využita.

Právní poradenství bylo i v roce 2008 domluveno se třemi právníky – běžné poradenství pozemkovým spolkům (uzavírání smluv a pod.) zajišťovala Mgr. Dominika Kovaříková,

poradenství v problematice nedořešených vlastnických vztahů Mgr. Eva Neradilová a problematiku věcných břemen Mgr. Ondřej Kováč (který kromě toho zajišťoval i výklady různých sporných či nových právních norem). Zájem o využití této pomoci oproti minulým rokům výrazně stoupl. Pojištění zodpovědnosti za škody platí v nezměněné podobě i v roce 2009.

4. Výběrové řízení ČSOP

V rámci výběrového řízení na podporu pilotních a rozvojových projektů pozemkových spolků, financovaného tradičně Ministerstvem životního prostředí ČR, bylo v roce 2008 podáno 29 projektů. K finanční podpoře byly schváleny všechny podané projekty, dva z nich následně nebyly realizovány. Z realizovaných projektů byly 2 projekty pilotní, zbývající byly projekty rozvojové. 8 projektů (tedy téměř 30%) bylo realizováno subjekty mimo ČSOP. Projekty byly podpořeny částkou 1.061.924 Kč. Anotace jednotlivých projektů jsou zveřejněny na webových stránkách <http://pozemkovespolky.csop.cz>.

V rámci projektů byla získána vlastnická práva k 15,3 ha přírodně hodnotných pozemků (v rámci projektů byla hrazena pouze administrativa související s převzetím vlastnických práv, nikoli samostatné výkupy!), uzavřeny byly nové nájemní, podnájemní a výpůjční smlouvy na 38 ha a dobrovolné dohody s vlastníky o spolupráci či souhlasy s údržbou na 46,49 ha přírodně cenných pozemků, prodlouženy či obnoveny byly smlouvy a dohody na 14 ha pozemků. Celkem tedy byly získány či obnoveny právní vztahy k 126,3 ha přírodně hodnotných pozemků na celkem 61 lokalitách, z čehož 29 lokalit bylo nových. Dále byly v rámci projektů vydány 1 leták o činnosti pozemkového spolku v nákladu 4000 ks, 5 letáků o zájmových lokalitách pozemkových spolků v celkovém nákladu 10200 ks, jedna brožura o lokalitách v péči pozemkového spolku v nákladu 5000 ks a dvoje pohlednice lokalit pozemkového spolku v celkovém nákladu 4000 ks, na zájmových lokalitách bylo osazeno 14 informačních panelů, informujících veřejnost o významu daných lokalit, bylo výrazně aktualizováno a doplněno 6 webových prezentací pozemkových spolků, bylo uskutečněno 26 odborných exkurzí a „dnů otevřených dveří“ na lokality v péči pozemkových spolků (účast cca 2400 lidí), dvě speciální akce, propagující činnost pozemkových spolků (účast 48 lidí), uspořádána jedna výstava o činnosti pozemkového spolku (návštěvnost cca 200 lidí), činnost pozemkových spolků prezentována na 6 „jiných“ akcích pro veřejnost, s problematikou pozemkových spolků byly seznamováni návštěvníci informačního centra pozemkového spolku na Komorní Hůrce (cca 10000 návštěvníků). V rámci realizovaných projektů také bylo vypracováno 7 odborných studií týkajících se činnosti pozemkových spolků a jejich zájmových lokalit, připraven vzorový projekt pro čerpání finančních prostředků z Operačního programu Životní prostředí, zpracovány 2 ochranné plány na lokality ve vlastnictví pozemkových spolků a vytvořeny tři metodické materiály, shrnující výsledky z realizace projektů pro potřeby dalších pozemkových spolků.

Pro rok 2009 bylo podáno 27 projektů (pouze rozvojové projekty, nebyl podán žádný projekt pilotní!), Rada NPS doporučila podpořit 26 projektů celkovou částkou 1.200.000 Kč. Dle přání donátora bude větší důraz kladen na aktivity pozemkových spolků v prvcích ÚSES.

5. Spolupráce RNPS s jednotlivými PS

V uplynulém období bylo uskutečněno 18 návštěv u pozemkových spolků, respektive organizací uvažujících o založení pozemkového spolku – šlo především o pomoc s řešením konkrétních problémů pozemkových spolků, návštěvy v souvislosti s kampaní Místo pro přírodu a „předakreditační“ návštěvy.

Akreditovaným pozemkovým spolkům jsou rozesílány mailem informace o možnostech získávání finančních prostředků, o zajímavých seminářích, podrobnosti o akreditačních výhodách, o kampani a programu Místo pro přírodu, nabídky zahraničních stáží, obecně využitelné výstupy z projektů a další zajímavé informace (během uplynulého období bylo takovýchto mailů zasláno cca 20). Akreditovaným pozemkovým spolkům mimo ČSOP je zasílán časopis Krása našeho domova (členové ČSOP ho dostávají v rámci členských výhod). Funguje vzájemná výměna vydaných materiálů mezi pozemkovými spolků, sloužících především pro inspiraci.

Rada NPS řešila v uplynulém období několik problémů, do nichž se pozemkové spolky dostaly. Nejzásadnější byl asi spor PS Kosenka se Správou CHKO Bílé Karpaty kolem nových plánů péče na zvláště chráněná území v dlouhodobé péči či vlastnictví pozemkového spolku, prosba PS Čertoryje o stanovisko k aktivitám komerčního charakteru, tvářícím se navenek jako „pozemkospolkové“ a ohrožující tudíž dobré jméno pozemkových spolků, a problémy související s ukončením činnosti PS Český ráj.

Pokračovaly práce na přípravě on-line pozemkové evidence, prodlužování akreditací a aktualizace kontaktních údajů pozemkových spolků, která by výrazně snížila byrokracii a ulehčila vzájemnou komunikaci mezi pozemkovými spolky a Radou NPS, respektive Kanceláří ÚVR ČSOP. Spuštění tohoto webového rozhraní se bohužel vinou programátorů, kteří projekt realizují, stále oddaluje.

6. Kampaň „Místo pro přírodu“ – veřejná sbírka

Kampaň i nadále pokračovala ve dvou úrovních – na celostátní úrovni (v obecné rovině) a na regionální úrovni (kampaň PS KOSENKA „Zachraň les“). Na přání dárců byl vytvořen i speciální „podúčtet“ pro Zázmoníky, ale toto nemělo větší efekt.

V období od dubna 2008 do počátku března 2009 bylo na účet Místa pro přírodu vybráno 942.568 Kč (z toho 197.906 Kč na „podúčtet“ bělokarpatského lesa a 900 Kč na Zázmoníky). Vykoupilo se (počítaje v to i kupní smlouvy, které v tuto chvíli leží na katastrálních úřadech a nebyly ještě zapsány) dalších 56 pozemků na 11 lokalitách (Opičák, Bělá, Ščůrnica, Jindřichovice pod Smrkem, Kamenec, V Lyngu, Lipiny, Chvojnov. Milská stráň, Čtyřicítka, Střelenská louky) o celkové výměře 23,8668 ha. Celkem je již v rámci kampaně vykoupeno 67,1 ha.

S dárci kampaně je udržován průběžný kontakt, na jaře a na podzim jim byly rozeslány „Dárcovské listy“ (podrobné informace o nově vykoupených lokalitách, o činnosti na lokalitách již dříve vykoupených a stručně též další plány a záměry) s prosbou o další příspěvek, tradicí se již staly i setkání s dárci na vykoupených lokalitách (v uplynulém období 2 – květen Bělá + Ospělov, říjen Opičák). Informace o kampani zájemci i nadále naleznou na www.mistoproprirodu.cz, zprávy o průběhu kampaně i vykoupených lokalitách vychází pravidelně v časopise Krása našeho domova.

V prosinci nastala poprvé v šestileté historii sbírky Místo pro přírodu situace, že zájem pozemkových spolků o výkupy výrazně převyšoval stav na kontě sbírky – situaci se podařilo vyřešit speciálním oslovením dárců a jejich následnou úžasnou reakcí (během tří měsíců dary převyšující 500.000 Kč).

Významný pro další rozvoj sbírky byl již čtvrtým rokem dar Metrostavu, a.s., na její organizační zabezpečení (300000,- Kč). Z těchto prostředků byla mimo jiné hrazena komunikace se stávajícími dárci či vedení účetnictví a nezbytné administrativy související se sbírkou.

K 6.3.2009 byla sbírka Místo pro přírodu uzavřena (zákonná podmínka – povolení maximálně na tři roky) – po vyčerpání zbývajících finančních prostředků a závěrečném vyúčtování bude sbírka opět obnovena (3. kolo).

7. Koncepční materiály

Byla započata analýza, jejímž cílem je zjistit dosavadní využívání podpory pozemkovým spolům, aktuální potřeby pozemkových spolků a na základě toho navrhnout případné změny ve směřování podpory. Analýzu zpracovávají členové Rady NPS Tomáš Růžička a Ladislav Ptáček.

8. Prezentace pozemkových spolků

Kromě aktivit, souvisejících s kampaní „Místo pro přírodu“ (viz kapitola 6) a aktivit jednotlivých pozemkových spolků (viz mimo jiné kapitola 4) byla činnost pozemkových spolků prezentována pravidelně v časopise Krása našeho domova, příležitostně i v Depeších ČSOP. Informace o pozemkových spolcích se podařilo dostat i do odborného tisku (časopisy Euro, opakovaně Ochrana přírody), do rozhlasu (pořad Zeměžluč) a televize (pořady Živé srdce Evropy, Na větvi). Průběžně jsou aktualizovány centrální webové stránky pozemkospolkového hnutí na adrese <http://pozemkovespolky.csop.cz>.

Byla vydána aktualizovaná verze brožury *Zakládáme pozemkový spolek*. Tato brožura byla mimo jiné rozeslána na všechny střediska AOPK, správy CHKO a NP a krajské odbory životního prostředí. V pdf verzi je ke stažení na webových stránkách.

Zbytky nákladu starších brožur *Pozemkové spolky – jak může najít vlastník, úředník a ochranář společnou řeč?* a *Pozemkové spolky pomáhají vlastníkům* byly rozeslány turistickým infocentřům. Aktivita se setkala s pozitivním ohlasem.

9. Spolupráce s partnery

Kromě tradiční spolupráce s partnery, jež jsou zastoupeni v Radě NPS (viz kapitola 1) byla oživena spolupráce s AOPK ČR, mimo jiné i jako reakce na komunikační problémy na lokální úrovni (viz kapitola 5) – krom jiného bylo domluveno, že AOPK ČR jmenuje člověka, který by byl „stálým hostem“ Rady NPS, a že AOPK ČR zahrne ve vnitřních předpisech k MZCHÚ pozemkové spolky mezi „významné vlastníky“, s nimiž je nutné vždy předem zvláště projednávat vyhlášení ZCHÚ, návrhy plánu péče a další významné kroky, pokud na lokalitě působí.

10. Zahraněční spolupráce

Nadále se rozvíjela zejména spolupráce s katalánskými a italskými pozemkovými spolky (organizace XCT, respektive Legambiente). V říjnu se uskutečnila studijní cesta našich (Václav Izák – ÚVR ČSOP, RNPS, PS Hády; Josef Pašek – RNPS, PS Radnice, Hana Kleinová – PS Prostějovsko, Jan Moravec – koordinátor programu, Jana Mrkvová – tlumočnice) a italských zástupců po pozemkových spolcích v Katalánsku. Akce byla částečně financována grantem z programu Národní síť environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty, částečně katalánskou stranou. Na květen letošního roku je plánována obdobná studijní cesta v ČR

Společně s XCT, Legambiente a německou pozemkospolkovou organizací DVL byl podán projekt na stáze poskytující vzájemnou výměnu zkušeností v rámci programu Leonardo – z našich pozemkových spolků o akci projevíli zájem PS pro přírodu a památky Podblanicka, PS Prostějovsko, PS Severní Prácheňsko, PS Společnosti přátel přírody, PS Veronica a PS Ždánický les. Bude-li projekt podpořen, stáze se uskuteční v příštím roce.

Kolegové z Legambiente nás vyzvali k účasti na připravovaném projektu mezinárodních pracovních táborů mládeže.

11. Personální zajištění programu

Personální zázemí činnosti pozemkových spolků i Rady NPS tvoří Kancelář ÚVR ČSOP. Koordinátorem programu byl Jan Moravec, komunikaci s dárce a administrativní zázemí sbírky Místo pro přírodu měla na starosti Zuzana Sýkorová, přípravu projektu Leonardo zajišťovala Alena Čepická. Na chodu programu se v rámci svých pracovních náplní (účetnictví, korespondence...) podíleli i další zaměstnanci Kanceláře. Přesto je nutné konstatovat, že personální zázemí programu se spíše snížilo, neboť koordinátor byl pověřen i jinými úkoly, s pozemkovými spolky nesouvisejícími. Personální posílení a s ním související další rozvoj programu pozemkových spolků je jednoznačně otázkou financí (mzdových prostředků).

3. dubna 2009

Vlastislav Vlačiha
Předseda Rady Národního
pozemkového spolku

Jan Moravec
Koordinátor programu
Místo pro přírodu